

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па педагагічнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы намеснік Міністра адукацыі
Рэспублікі Беларусь

_____ І.А.Старавойтава

_____

Рэгістрацыйны №ТД_____ /тып.

АСНОВЫ ЛІНГВІСТЫЧНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ

**Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці**

1-02 03 01 Беларуская мова і літаратура

УЗГОДНЕНА

Старшыня вучэбна-метадычнага
аб'яднання па педагагічнай адукацыі

_____ А.І. Жук

_____

УЗГОДНЕНА

Начальнік Галоўнага ўпраўлення
прафесійнай адукацыі Міністэрства
адукацыі Рэспублікі Беларусь

_____ С.А. Каспяровіч

_____

УЗГОДНЕНА

Начальнік Галоўнага ўпраўлення
агульнай сярэдняй, дашкольнай і
спецыяльнай адукацыі
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь

_____ М.С. Кіндзірэнка

_____

УЗГОДНЕНА

Прарэктар па навукова-метадычнай
рабоце Дзяржаўнай установы
адукацыі «Рэспубліканскі
інстытут вышэйшай школы»

_____ І.У. Цітовіч

_____

Эксперт-нормакантралёр

_____

_____

СКЛАДАЛЬНІК:

С.У.Шахоўская, дацэнт кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі філалагічнага факультэта ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра беларускай і рускай філалогіі ўстановы адукацыі “Мазырскі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя І.П.Шамякіна” (пракакол № 5 ад 11 лістапада 2021 г.);

М.Р.Прыгодзіч, загадчык кафедры беларускага мовазнаўства Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, доктар філалагічных навук, прафесар.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ё ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

Кафедрай мовазнаўства і лінгвадыдактыкі філалагічнага факультэта ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” (пракакол № 5 ад 23 лістапада 2021 г.);

Навукова-метадычным саветам установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” (пракакол № 3 ад 22 снежня 2021 г.);

Навукова-метадычным саветам па гуманітарнай адукацыі Вучэбна-метадычнага аб’яднання па педагогічнай адукацыі (пракакол № 6 ад 23 снежня 2021 г.).

Адказы за рэдакцыю: С.У.Шахоўская

Адказы за выпуск: С.У.Шахоўская

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне “Асновы лінгвістычных даследаванняў” прызначана для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь, якія навучаюцца па спецыяльнасці 1-02 03 01 “Беларуская мова і літаратура”.

Вучэбная дысцыпліна “Асновы лінгвістычных даследаванняў” з’яўляецца дысцыплінай модуля “Прыкладная лінгвістыка” і ўваходзіць у сістэму лінгвістычнай падрыхтоўкі студэнтаў-філолагаў. Гэтым вызначаюцца мэты і задачы курса.

Асноўная мэта выкладання дысцыпліны – фарміраванне і ўдасканаленне базавых тэарэтычных ведаў у галіне лінгвістычнай метадалогіі і практычных навыкаў навуковай працы.

Задачи вывучэння дысцыпліны:

– сфарміраваць у студэнтаў уяўленне пра месца і ролю лінгвістыкі ў навуковым асэнсаванні свету;

– пазнаёміць з метадалогіяй і найважнейшымі метадамі мовазнаўчых навуковых даследаванняў;

– ахарактарызаваць тэхналогіі сістэмнай лінгвістыкі (тэхналогія пазнання ў лінгвістычным даследаванні і тэхналогія апісання вынікаў лінгвістычнага даследавання);

– сфарміраваць тэарэтычную базу для падрыхтоўкі студэнцкіх вучэбна-навуковых прац;

– навучыць будучых настаўнікаў самастойнай працы з інфармацыйнай літаратурай па лінгвістыцы і слоўнікамі розных тыпаў.

Пры вывучэнні дысцыпліны “Асновы лінгвістычных даследаванняў” прадугледжваецца пераемнасць і сувязь яе з іншымі лінгвістычнымі дысцыплінамі (“Беларускае мовазнаўства”, “Практыкум па беларускай мове”, “Беларуская лексікаграфія”).

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен:

ведаць:

– асаблівасці навуковага асэнсавання рэчаіснасці;

– этапы фарміравання і развіцця навуказнаўства, асноўныя навуковыя парадыгмы сучаснасці;

– метады мовазнаўчых навуковых даследаванняў;

– тэхналогіі сістэмнай лінгвістыкі;

– тэхналогію напісання студэнцкіх вучэбна-навуковых прац;

– асаблівасці ўкаранення навуковых вынікаў даследавання ў навучальны працэс;

умець:

– выкарыстоўваць на практыцы разнастайныя метады навуковага даследавання;

– адбіраць, аналізаваць і сістэматызаваць матэрыял для навуковага даследавання;

– карыстацца разнастайнымі крыніцамі навуковай і даведачнай літаратуры;

– праводзіць самастойныя лінгвістычныя назіранні, рабіць абагульненні і вывады;

– афармляць вучэбна-навуковыя студэнцкія працы;

– рэпрэзентаваць вынікі навуковага даследавання;

валодаць:

– тыпалогіяй сучасных метадаў мовазнаўчых навуковых даследаванняў;

– тэхналогіямі сістэмнай лінгвістыкі;

– тэхналогіямі напісання студэнцкіх вучэбна-навуковых прац;

– навыкамі каталагізацыі моўных адзінак розных тыпаў.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Асновы лінгвістычных даследаванняў” павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў **базавай прафесійнай кампетэнцыі**: адбіраць матэрыял для даследавання, вызначаць метадалогію і стратэгію даследавання, рэпрэзентаваць яго вынікі.

У рамках адукацыйнага працэсу па вучэбнай дысцыпліне “Асновы лінгвістычных даследаванняў” студэнт павінен набыць не толькі тэарэтычныя і практычныя веды, уменні і навыкі па спецыяльнасці, але і развіць свой каштоўнасна-асобасны, духоўны патэнцыял, сфарміраваць якасці патрыёта і грамадзяніна, гатовага да актыўнага ўдзелу ў эканамічным, вытворчым, сацыяльна-культурным і грамадскім жыцці краіны.

У аснову структуравання зместу вучэбнага матэрыялу курса пакладзены прынцып тэматычнага падыходу, які прадугледжвае падзел вучэбнага матэрыялу на адносна самастойныя раздзелы (тэмы). Па кожнай вучэбнай тэме ў адпаведнасці з яе мэтамі і задачамі па фарміраванні і развіцці ў студэнтаў канкрэтных кампетэнцый выкладчык (кафедра) праектуе і рэалізуе канкрэтныя педагагічныя тэхналогіі.

Вывучэнне дысцыпліны “Асновы лінгвістычных даследаванняў” разлічана на 90 вучэбных гадзін, з якіх 50 – аўдыторныя. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: лекцыі – 24 гадзіны, практычныя заняткі – 26 гадзін.

Рэкамендаваная форма атэстацыі – *залік*.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін	
		Лекцыі	Практычныя
1.	Уводзіны	1	
2.	Месца і роля лінгвістыкі ў навуковым асэнсаванні свету	1	2
3.	Метадалогія і метады мовазнаўчых навуковых даследаванняў	6	2
3.1.	Агульная тэорыя метаду	1	
3.2.	Агульнанавуковыя метады і прыёмы даследавання	1	
3.3.	Дысцыплінарныя метады і метадыкі сістэмнай лінгвістычнай метадалогіі	2	2
3.4.	Метады і метадыкі прыватных парадыгмаў лінгвістыкі	2	
4.	Тэхналогіі сістэмнай лінгвістыкі	10	14
4.1.	Тэхналогія пазнання ў лінгвістычным даследаванні	6	10
4.1.1.	Тэхналогія пошуку навуковай інфармацыі па мовазнаўстве	1	2
4.1.2.	Тэхналогія вывучэння навуковай літаратуры па тэме даследавання	1	2
4.1.3.	Тэхналогія збору і класіфікацыі моўнага матэрыялу па тэме даследавання	2	2
4.1.4.	Тэхналогія стварэння паняццйна-тэрміналагічнага апарата даследавання	1	2
4.1.5.	Тэхналогія фарміравання метадалогіі і метадыкі даследавання	1	2
4.2.	Тэхналогія апісання вынікаў лінгвістычнага даследавання	4	4
4.2.1.	Тэхналогія мадэлявання навуковага тэксту па праведзеным даследаванні	2	2
4.2.2.	Тэхналогія рэдагавання навуковага тэксту	2	2
5.	Тэхналогія напісання студэнцкіх вучэбна-навуковых прац	4	8
5.1.	Асаблівасці падрыхтоўкі навуковага артыкула	1	2
5.2.	Асаблівасці падрыхтоўкі рэферата	1	2
5.3.	Асаблівасці падрыхтоўкі і абароны курсавой працы	1	2
5.4.	Асаблівасці падрыхтоўкі і абароны дыпломнай працы	1	2
6.	Навуковыя вынікі даследавання	2	
Усяго		24	26

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

1. УВОДЗІНЫ

Прадмет і задачы дысцыпліны “Асновы лінгвістычных даследаванняў”. Значэнне дысцыпліны, яе сувязь з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі. Агульныя заўвагі адносна праблематыкі лінгвістычнай метадалогіі. Агляд інфармацыйных крыніц па дысцыпліне.

2. МЕСЦА І РОЛЯ ЛІНГВІСТЫКІ Ў НАВУКОВЫМ АСЭНСАВАННІ СВЕТУ

Навуковы падыход да асэнсавання свету. Навуковае і найўнае асэнсаванне рэчаіснасці. Крырэтыі навуковых ведаў.

Навуказнаўства і навука. Гісторыя навуказнаўства ад класічнай навукі XVII–XIX ст. да сучаснасці. Асновы, праблематыка, прынцыпы навуказнаўства. Функцыі навукі ў грамадстве. Структура навукавай дзейнасці.

Філалогія як вобласць гуманітарных ведаў, асноўныя этапы станаўлення філалогіі. Лінгвістыка як навука аб мове. Гісторыя мовазнаўства як навукі. Асноўныя раздзелы мовазнаўства. Гістарычная зменлівасць парадыгмаў у навуцы. Моўназнаўства на найноўшым этапе развіцця, яго асаблівасці, перспектывы развіцця.

Феномен роднай мовы.

3. МЕТАДАЛОГІЯ І МЕТАДЫ МОВАЗНАЎЧЫХ НАВУКОВЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ

3.1. Агульная тэорыя метаду. Сутнасць метаду і яго функцыі. Адрозненні тэорыі і метаду. Асноўныя патрабаванні, якія прад’яўляюцца да навуковага метаду. Праблема класіфікацыі і сістэматызацыі метадаў як адна з асноўных праблем тэорыі метаду.

Філасофскія метады. Натурфіласофскі метада (Рэнэ Дэкарт, Фрэнсіс Бэкан, Вільгельм Оствальд). Дыялектычны метада (Платон, Арыстоцель, І.Кант, Г.Гегель, К.Маркс). Метафізічны метада (Крытыка чыстага розуму). Трансцэндэнтальны метада. Фенаменалагічны метада (Э.Гусэрль). Метада узыходжання ад абстрактнага да канкрэтнага. Філасофска-агульналагічныя метады і прыёмы (абдукцыя, абсалютызацыя, абстрагаванне, аналіз, аналогія, аргументацыя, дэдукцыя, доказ, ідэалізацыя, індукцыя, абагульненне, абгрунтаванне, аб’ектывацыя, тлумачэнне, азначэнне, верыфікацыя, сінтэз, параўнанне, фальсіфікацыя, фармалізацыя).

3.2. Агульнанавуковыя метады і прыёмы даследавання.

Метады і прыёмы эмпірычнага даследавання (навуковае назіранне, эксперымент і яго тыпы, вымярэнне, апісанне). Метады і прыёмы тэарэтычнага даследавання (аксіяматычны метада, магчымасна-статыстычныя метады, выбарачны метада, генетычны метада пабудовы тэорыі, дыяхранічны аналіз, ідыяграфічны метада, гістарычны метада, кластарны аналіз, канструктывісцкі метада, карэляцыйны аналіз, метада альтэрнатыў, метада

антыномій, метады кацытавання, метады навуковага тэарэтычнага строя, метады ранжыравання, праблемны метады, прагматычныя метады, рэгрэсіўны і сінхронныя аналізы, структурны метады, экстрапаляцыя і інш.). Метады мадэлявання. Гісторыя фарміравання паняццяў “мадэль” і “мадэляванне”. Структура абагульненай навуковай мадэлі. Тыпы мадэляў і этапы мадэлявання. Метады актывізацыі творчага мыслення: эўрыстычныя (мазгавы штурм, экспертны ход, сінетыка і інш.) і алгарыметрычныя метады (тэорыя вырашэння і вынаходніцкіх задач, марфалагічны аналіз). Праблема метадаў метатэарэтычнага ўзроўню навуковага пазнання. Рэфлексія як адзін з асноўных метадаў метатэарэтычнага пазнання ў навуцы.

3.3. Дысцыплінарныя метады і метадыкі сістэмнай лінгвістычнай метадалогіі.

Лінгвістычныя асновы дысцыплінарнага метаду і метадыкі. Моўная рэчаіснасць і дысцыплінарны метады лінгвістыкі. Дысцыплінарна-метадалагічная структура сучаснай лінгвістыкі. Тэарэтычная і прыкладная лінгвістыка. Парадыгмальны падыход у метадалогіі сучаснай лінгвістыкі. Макрапарадыгмальныя метады і метадыкі лінгвістыкі. Параўнальна-гістарычны метады і яго метадыкі. Лінгвістычны кампаратывізм. Агульная характарыстыка метаду. Базавыя канцэпты параўнальна-гістарычнага метаду (архетып, канвергенцыя, дывергенцыя, прамова, сям’я моў, этымон і інш.). Метадыкі знешняй і ўнутранай рэканструкцыі. Метадыкі адноснай храналогіі і глотахраналогіі. Метадыкі лінгвістычнай экстрапаляцыі. Тыпалагічны метады і яго метадыкі. Структурны метады і яго метадыкі. Базавыя канцэпты структурнага метаду. Апазіцыйны аналіз. Дыстрыбутыўны аналіз. Аналіз па непасрэдных складніках. Трансфармацыйны аналіз. Кампанентны аналіз. Камунікатыўна-прагматычны метады і яго метадыкі. Базавыя канцэпты метаду. Метадыкі аналізу тэксту. Метадыкі аналізу дыскурса. Эвалютыўны аспект камунікатыўна-прагматычных даследаванняў. Кагнітыўны метады і яго метадыкі. Ідэі, пастулаты і канцэпты метаду. Метадыкі аналізу канцэптаў і катэгорый (прататыпічная семантыка, фрэймавая семантыка Ч.Філмара, кагнітыўная семантыка Р.Джэкендофа і інш.).

3.4. Метады і метадыкі прыватных парадыгмаў лінгвістыкі.

Сутнасць міждысцыплінарных даследаванняў у гібрыдных абласцях навукі. Метады і метадыкі сацыялінгвістыкі. Метадыкі збору сацыялінгвістычных дадзеных (назіранне, апытванне інфармантаў, эксперымент). Метады і метадыкі этналінгвістыкі. Метады і метадыкі арэальнай лінгвістыкі (метадыкі картаграфавання, прыём культурна-гістарычнай інтэрпрэтацыі, тэксталагічны прыём). Метады і метадыкі псіхалінгвістыкі. Метады і метадыкі нейралінгвістыкі. Нейралінгвістычнае праграмаванне. Метады і метадыкі паралінгвістыкі. Аналіз паралінгвістычных сродкаў мастацкага тэксту. Метады і метадыкі лінгвакультуралогіі. Метады і метадыкі міжкультурнай камунікацыі. Метады і метадыкі палітычнай лінгвістыкі. Паняцце палітычнага дыскурса. Перспектывы прыватных парадыгмаў лінгвістыкі.

4. ТЭХНАЛОГІІ СІСТЭМНАЙ ЛІНГВІСТЫКІ

4.1. Тэхналогія пазнання ў лінгвістычным даследаванні. Тэхналогія навукова-даследчага працэсу. Этапы лінгвістычнага даследавання. Праблема выбару тэмы даследавання. Планіраванне даследавання.

4.1.1. Тэхналогія пошуку навуковай інфармацыі па мовазнаўстве. Праблемны бібліяграфічны пошук. Традыцыйныя бібліяграфічныя крыніцы. Інавацыйныя крыніцы інфармацыі.

4.1.2. Тэхналогія вывучэння навуковай літаратуры па тэме даследавання. Прачытанне навуковай літаратуры (беглае, азнаямляльнае, асэнсаванае). Запісы пры вывучэнні навуковай літаратуры (маргіналіі, разметка зыходных крыніц інфармацыі, “сістэма чыстых лістоў”, аналітычныя запісы, асноўная форма фіксацыі работы).

4.1.3. Тэхналогія збору і класіфікацыі моўнага матэрыялу па тэме даследавання. Крытэрыі адбору матэрыялу. Традыцыйныя крыніцы моўнага матэрыялу (першасныя і другасныя). Інавацыйныя крыніцы моўнага матэрыялу. Эмпірычная база лінгвістычнага даследавання.

4.1.4. Тэхналогія стварэння паняццйна-тэрміналагічнага апарата даследавання. Паняцце паняццйна-тэрміналагічнага апарата навуковай працы. Тэхналогія мадэлявання паняццйна-тэрміналагічнага апарата навуковай працы. Пабудова праблемы. Абгрунтаванне праблемы. Ацэнка праблемы. Аб’ект і прадмет даследавання. Мэта даследавання. Задачы даследавання. Гіпотэза. Параметры “дысертабельнасці” даследавання. Актуальнасць. Навуковая навізна даследавання. Тэарэтычная і практычная значымасць. Дакладнасць і абгрунтаванасць вынікаў даследавання. Апрабацыя працы.

4.1.5. Тэхналогія фарміравання метадалогіі і методыкі даследавання. Тэарэтыка-метадалогічная база лінгвістычнага даследавання.

4.2. Тэхналогія апісання вынікаў лінгвістычнага даследавання.

4.2.1. Тэхналогія мадэлявання навуковага тэксту па праведзеным даследаванні. Стылістычна-жанравыя асаблівасці навуковага тэксту. Паняцце стандарту навуковага стылю. Канструктыўны прынцып навуковага стылю маўлення. Кампазіцыйны стандарт жанру дысертацыі (кампазіцыя тэксту дысертацыі). Кампазіцыя тэксту аўтарэферата. Агульная характарыстыка працы. Палажэнні, якія выносяцца на абарону. Уводзіны. Асноўны змест працы. Заключэнне. Політэкстуальнасць дысертацыі. Рубрыкацыя тэксту дысертацыі. Функцыянальна-сэнсавыя тыпы маўлення ў дысертацыі з пазіцыі стандарту стылю. Мова, метамова і графічная мова дысертацыі. Моўныя перавагі навуковага стылю і жанру дысертацыі і аўтарэферата. Марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці. Нормы, правілы і тэхнікі цытавання. Сістэма бібліяграфічных спасылак і тэхніка іх афармлення. Цяжкасці і тыповыя памылкі пры апісанні вынікаў навуковага даследавання.

4.2.2. Тэхналогія рэдагавання навуковага тэксту. Паняцце самарэдагавання. Падыходы да рэдагавання тэксту дысертацыі. Прынцыпы рэдагавання навуковага тэксту. Сэнсавое рэдагаванне навуковага тэксту. Рэдагаванне дысертацыі з пазіцыі мадэлі “Якасць эталоннага тэксту”.

5. ТЭХНАЛОГІЯ НАПІСАННЯ СТУДЭНЦКІХ ВУЧЭБНА- НАВУКОВЫХ ПРАЦ

5.1. Асаблівасці падрыхтоўкі навуковага артыкула. Выбар тэмы артыкула, ацэнка навізны, актуальнасці і перспектыў навуковага даследавання. Патрабаванні да афармлення навуковых артыкулаў у навуковых перыядычных выданнях розных тыпаў і зборніках матэрыялаў канферэнцый. Выступленне з дакладам на навуковай канферэнцыі.

5.2. Асаблівасці падрыхтоўкі рэферата. Тыпы рэфератаў. Інфарматыўныя рэфераты (рэфераты-рэзюмэ). Індыкатыўныя рэфераты (рэфераты-канспекты). Рэфераты-даклады. Асаблівасці падрыхтоўкі рэферата. Структура рэферата. Асаблівасці напісання структурных частак рэферата: Уводзінаў, Асноўнай часткі, Заключэння. Метамова рэферата.

5.3. Асаблівасці падрыхтоўкі і абароны курсавой працы. Змест курсавой працы. Падрыхтоўка Уводзін. Падрыхтоўка Асноўнай часткі курсавой працы. Напісанне Заключэння да курсавой працы. Абарона курсавой працы (выступленне на абароне: асаблівасці, структура, падрыхтоўка).

5.4. Асаблівасці падрыхтоўкі і абароны дыпломнай працы. Змест дыпломнай працы. Падрыхтоўка Уводзін (вызначэнне аб'екта і прадмета даследавання; патрабаванні да фармулёўкі мэты і задач даследавання; тыповыя недахопы ў фармулёўцы мэты і задач даследавання). Падрыхтоўка Асноўнай часткі дыпломнай працы. Падрыхтоўка Заключэння дыпломнай працы, Спіса літаратуры, спасылак і цытат. Афармленне ілюстрацыйнага матэрыялу: рысункаў, дыяграм, табліц. Абарона дыпломнай працы (выступленне на абароне: асаблівасці, структура, падрыхтоўка).

6. НАВУКОВЫЯ ВЫНІКІ ДАСЛЕДАВАННЯ

Навуковыя вынікі даследавання. Навізна, верагоднасць, значнасць даследавання. Уклад у навуку. Тыповыя недахопы афармлення новых навуковых вынікаў.

Публікацыя навуковых вынікаў даследавання. Віды і формы публікацый (вучэбныя публікацыі; навукова-папулярныя публікацыі; прафесійныя публікацыі; кваліфікацыйныя публікацыі). Практычнае выкарыстанне вынікаў навуковага даследавання. Паняцце аўтарскага права ў навуцы.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура

1. Зайцева, И. П. Основы научно-исследовательской деятельности (языкознание) : учебное пособие / И. П. Зайцева. – Минск : Республиканский институт высшей школы, 2021. – 197 с.

2. Паўлоўская, Н. Ю. Метадалогія навуковага даследавання: тыпалагічны аспект : вучэбна-метадычны дапаможнік для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі / Н. Ю. Паўлоўская, В. А. Арцёмава, В. М. Гапеева. – Мінск : МДЛУ, 2018. – 147 с.

Дадатковая літаратура

1. Комарова, З. И. Методология, метод, методика и технология научных исследований в лингвистике : учебное пособие / З. И. Комарова. – М. : Флинта : Наука, 2013. – 818 с.

2. Медунецкий, В. М. Методология научных исследований / В. М. Медунецкий, К. В. Силаева. – СПб : Ун-т ИТМО, 2016. – 55 с.

3. Методы и средства научных исследований: учеб. пособие / Ю. Н. Колмогоров [и др.]. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2017. – 152 с.

РЭКАМЕНДАВАНЫЯ МЕТАДЫ І ФОРМЫ НАВУЧАННЯ

У аснову структуравання зместу вучэбнага матэрыялу дысцыпліны “Асновы лінгвістычных даследаванняў” пакладзены прыныцып тэматычнага падыходу, які прадугледжвае падзел вучэбнага матэрыялу на адносна самастойныя раздзелы (тэмы).

Па кожнай вучэбнай тэме ў адпаведнасці з яе мэтамі і задачамі па фарміраванні і развіцці ў студэнтаў канкрэтных кампетэнцый выкладчык праектуе і рэалізуе канкрэтныя педагагічныя тэхналогіі.

Найбольш перспектыўнымі і эфектыўнымі сучаснымі інавацыйнымі адукацыйнымі сістэмамі і тэхналогіямі з’яўляюцца наступныя:

- тэхналогія вучэбна-даследчай дзейнасці;
- тэхналогія праблемна-модульнага навучання;
- праектныя тэхналогіі;
- інфармацыйна-камунікацыйныя тэхналогіі;
- маніторынг інтэлектуальнага развіцця і інш.

Вызначальнымі асаблівасцямі інфармацыйна-камунікацыйных сістэм у адукацыі з’яўляюцца: многаўзроўненасць тэлекамунікацыйнай інфраструктуры, інтэграванасць адукацыйнага інфармацыйнага асяроддзя, размеркаванасць вучэбнага працэсу, мультымедыйнае напаяўненне адукацыйных рэсурсаў, тэхналогіі рэальнага часу.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці педагогам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынжавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, вучэбна-метадычныя комплексы.

З мэтай фарміравання сучасных сацыяльна-асобасных і сацыяльна-прафесійных кампетэнцый выпускнікоў ВНУ ў практыку правядзення практычных заняткаў мэтазгодна ўкараняць метадыкі актыўнага навучання і дыскусійныя формы (метады аналізу канкрэтных сітуацый або case study, метады дыскусіі, мазгавы штурм, метады дзелавой гульні, развіццё крытычнага мыслення студэнтаў, праблемнае навучанне і інш.).

ПЕРАЛІК РЭКАМЕНДАВАННЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ

Для атрымання аб’ектыўнай інфармацыі аб ўзроўні паспяховасці студэнтаў мэтазгодна сістэматычна выкарыстоўваць розныя віды кантролю, сярод якіх: апераджальны, бягучы, тэматычны, прамежкавы і выніковы. Кожны з відаў кантролю ўжываецца на пэўным этапе навучання і выконвае ў педагагічным працэсе адну з функцый: стымулюючую, навучальную, дыягнастычную, выхаваўчую і інш.

Дыягностыка кампетэнцый па дысцыпліне можа мець розныя формы.

Вусны кантроль прадугледжвае: франтальнае, індывідуальнае, ушчыльненае (камбінаванае) апытванне на лекцыях і практычных занятках, калёквіумы, даклады на канферэнцыях, вусныя залікі.

Пісьмовы кантроль уключае: тэрміналагічныя дыктанты, кантрольныя апытанні, кантрольныя работы, рэфераты, пісьмовыя залікі.

Тэставы кантроль ажыццяўляецца шляхам падбору кароткіх адказаў у адпаведнасці з заданнямі.

Рэкамендаваная форма кантролю ведаў – залік.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ І ВЫКАНАННІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Для павышэння якасці прафесійнай падрыхтоўкі будучых настаўнікаў-філолагаў на працягу ўсяго тэрміну навучання ў ВНУ мэтазгодна прыцягваць кожнага студэнта да самастойнай работы. Істотнай асаблівасцю самастойнай работы з'яўляецца актыўная разумовая дзейнасць студэнтаў, іх імкненне выявіць свой разумовы ўзровень і стан духоўных здабыткаў у выкананні пэўных заданняў. Студэнты становяцца суб'ектамі пазнавальнай дзейнасці, у іх развіваецца ініцыятыўнасць, самастойнасць у засваенні ведаў, уменняў і навыкаў, а таксама творчае ўяўленне. Змест і формы самастойнай работы студэнтаў распрацоўваюцца супрацоўнікамі кафедры ў адпаведнасці з мэтамі і задачамі адукацыйнага стандарту.

Матэрыял, рэкамендаваны для самастойнага вывучэння, студэнты павінны атрымліваць ад выкладчыка з першых тыдняў семестра. Змест матэрыялу для самастойнай працы, распрацаваны выкладчыкамі кафедры, можа ўключаць тэарэтычныя ці практычныя заданні па пэўных тэмах, комплексы індывідуальных дамашніх кантрольных работ па тэмах і раздзелах дысцыпліны. Усе віды заданняў павінны быць размеркаваны па этапах: 1) напалову самастойная (калектыўная) работа; 2) самастойная работа рэпрадуктыўнага характару; 3) самастойная работа творчага характару.

На самастойнае вывучэнне варта прапаноўваць асобныя тэмы лекцый або іх часткі па раней складзеным плане з указаннем асноўнай і дадатковай літаратуры па праблеме. Адзначым, што для студэнтаў першага курса рэкамендуецца выносіць на самастойнае вывучэнне тэмы і падтэмы, асноўныя палажэнні якіх вядомыя са школьнага курса беларускай мовы, або тыя пытанні, вывучэнне якіх не патрабуе валодання спецыфічнымі лінгвістычнымі ўменнямі і навыкамі. На наступных курсах матэрыял, прапанаваны для самастойнага вывучэння, варта паступова ўскладняць, але ўсё роўна змест такога матэрыялу павінен змяшчаць тэарэтычныя пытанні, успрыманне, асэнсаванне і разуменне якіх не выклікае асаблівых цяжкасцей.

Эфектыўнасць самастойнай працы студэнтаў залежыць ад многіх фактараў. Тут і аптымальна выбраная форма працы, і дакладныя, канкрэтныя ўказанні і рэкамендацыі выкладчыка па выкананні з наступнай аб'ектыўнай ацэнкай яе вынікаў і, самае важнае, сістэматычнасць і паслядоўнасць у правядзенні такой працы.